

บทที่ 2

การสร้างสรรคและวิธีดำเนินงาน

ที่มาแนวความคิดและแรงบันดาลใจ

มนุษย์กับการจัดการศึกษาร่างกายเป็นสิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ให้ความสนใจในร่างกายของตนเองและบุคคลรอบข้างจึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งเหล่านี้ถูกจัดเป็น ความสำคัญอันดับต้น ๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์จึงพยายามกำหนดมาตรฐานความ งานทางสรีระขึ้นตามแต่ละยุคสมัยจะนิยม จากแรงบันดาลใจนี้ข้าพเจ้าสนใจในมาตรฐานทางความ งานที่ปรากฏในขณะที่สร้างสรรค์ผลงานชุดนี้ อันเนื่องจากการศึกษาการเรียกยุคสมัยที่เราใช้ชีวิตอยู่นี้ ว่าสังคมบริโภค และการบริโภคสินค้านานาชนิดที่มีอยู่ในตลาดไม่ได้เป็นการบริโภคเพราะสินค้า เหล่านั้นมีหน้าที่ในการใช้สอยบางอย่างที่มีประโยชน์เท่านั้น แต่เป็นเพราะสินค้าสร้างความหมาย บางอย่างให้แก่ ผู้บริโภค เช่น ความทันสมัย ความสำเร็จ ความมีรสนิยม และอื่น ๆ ตามแต่ภาพ ของคนที่พึงปรารถนา ในตรรกของการบริโภคเช่นนี้ร่างกายมีฐานะสำคัญมากเป็นศูนย์กลางใน การสร้างความเป็นตัวเป็นคนของแต่ละคน การจัดการให้ร่างกายมีรูปร่างทรวดทรงและคุณลักษณะ ที่พึงปรารถนาก็ยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวด วิทยาการสมัยใหม่ทำให้ร่างกายสามารถ ก้าวพ้นสิ่งที่เคยแบ่งจำกัดทางธรรมชาติ ไปสู่สภาพร่างกายที่พึงปรารถนาได้ในลักษณะที่ไม่มี ใครคาดคิดมาก่อน จากข้อสังเกตเหล่านี้เป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้

อิทธิพลจากสภาพสังคม

สถานะของร่างกายในสังคมปัจจุบันเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ทั้งในแวดวงนักวิชาการ นักบริหาร รวมทั้งประชาชนทั่วไปไปผู้เป็นผู้บริโภคหลักในโลกแห่งกระแส วัตถุนิยม ปรากฏการณ์นี้เห็นได้จากการที่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และโทรทัศน์ ต่างนำเสนอแง่มุม ต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างกาย อาทิเช่นเรื่องการทำศัลยกรรมพลาสติก การรักษาร่างกายให้ความหนุ่มสาวมี สัดส่วนสวยงาม ขณะเดียวกันธุรกิจลดน้ำหนักและรักษาทรวดทรงก็ได้กลายเป็นอุตสาหกรรมซึ่ง แต่ละปีทำเงินมหาศาล สิ่งที่น่าสังเกตคือแม้ความสนใจของคนต่อร่างกายของตนเองหรือร่างกาย ของผู้อื่นจะไม่ใช่ว่าเรื่องใหม่ แต่ในปัจจุบัน วัฒนธรรมป๊อป (Popular culture) ได้ทำให้ร่างกายปรากฏ ในลักษณะที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน สิ่งนี้ได้กลายเป็นเวทีของการแสดงความเป็นปัจเจกของบุคคล คนจำนวนมากในสังคมให้ความสนใจและความสำคัญกับการมีสุขภาพที่ดี สัดส่วนและภาพลักษณ์

ที่สวยงามของร่างกายกลายเป็นเป้าหมายหลักของการจัดการกับร่างกาย ภายใต้อิทธิพลของการผลิตขึ้นจากแม่แบบหนึ่งที่ถูกยกสถานะว่าเป็นกายที่มีรสนิยมนั้นเป็นกายที่เป็นแม่แบบที่สมบูรณ์ และผู้บริโภคจำนวนมากกับการถอดแบบเหล่านั้น แม้กายที่รับมาดั้งเดิมจะไม่เอื้ออำนวย แต่วิทยาการและเทคโนโลยีสามารถปรับเปลี่ยนปรุงแต่งได้ตามปรารถนา สถานะของร่างกายในสังคมปัจจุบันจึงเป็นเสมือนเวทีแสดงของวัตถุดิบที่สนองความปรารถนาของเจ้าของ ประเด็นนี้เป็นเหตุสำคัญของการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้ที่ข้าพเจ้าหยิบยกมาเพื่อแสดงสถานะของร่างกายในสังคมปัจจุบัน

ความเชื่อและความคิดทางปรัชญา

ทัศนคติเรื่องกายกับจิตของมนุษย์เป็นองค์ความรู้ที่มนุษย์พยายามค้นคว้า พิจารณามาแต่อดีต แต่มโนทัศน์และความเข้าใจนั้นถูกแบ่งแยกตามแต่ความเชื่อ ความรู้ของแต่ละวัฒนธรรม การให้ความสำคัญต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งมิใช่ปัญหา เพราะทั้งกายทั้งจิตล้วนประกอบอยู่ในตัวมนุษย์ทั้งสิ้น

เรอเน เดการ์ตส์ (Rene Descartes) บิดาแห่งปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่เป็นผู้กำหนดปริมณฑลทางความคิดของนักปรัชญาทั้งหลายหลังสมัยของท่านอย่างมีนัยสำคัญท่านเป็นผู้วางบทบาทสำคัญในการทำให้ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่มีลักษณะ “ทวินิยม” (Dualism) เห็นความสำคัญของจิตมากกว่ากาย กระบวนวิธีคิดของท่านมีอิทธิพลมหาศาลต่อกระบวนวิธีตั้งโจทย์ทางปรัชญามีผลโดยตรงต่อการลดบทบาทของศาสนจักรในการกำหนดความจริงแก่โลกมนุษย์ มีความสัมพันธ์พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในแง่นี้ท่านได้ปลดปล่อยปรัชญาออกจากศาสนาแยกกายกับจิตเคยเป็นสิ่งที่ถูกแยกจากกันได้ทางมโนทัศน์กลายเป็นสิ่งที่แยกจากกันได้ทางภาววิทยา โดยมีแก่นสารที่แยกจากกันโดยเด็ดขาดได้

การแยกแยะกายกับจิตในทางภาววิทยาเช่นนี้ ส่งผลให้กายมีเพียงมิติเดียว คือมิติทางกายภาพ มีลักษณะเป็นสสารกึ่งที่ และไร้สมรรถภาพในการคิด รับรู้ หรือมีเจตจำนง คุณสมบัติในประการหลังเหล่านี้ ต่างไปดำรงอยู่ในจิตมนุษย์เท่านั้น ไม่ว่าจะโดยเจตจำนงหรือไม่ กายในทัศนะแบบเดการ์ตส์ เมื่อมีสถานะเป็นสสารก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะเป็นวัตถุแห่งการรับรู้ของจิต ในแง่มุมนี้กายมนุษย์ก็ไม่ต่างจากสสารในโลกภายนอก ไม่ต่างจากเก้าอี้หรือก้อนหิน

อย่างไรก็ตามกว่าประเด็นเกี่ยวกับกายจะได้รับสิทธิเป็นประเด็นทางปรัชญาที่สำคัญก็ต้องอาศัยพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของโลกตะวันตกอีกนานนับศตวรรษ นักวิชาการท่านหนึ่งให้ความเห็นว่า การในฐานะประเด็นทางปรัชญามีความสัมพันธ์โดยตรงกับลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งขายสินค้านานาชนิดปรุงแต่งปรนเปรอกาย

ในทัศนคติของข้าพเจ้าการที่กระบวนทัศน์ปรัชญาตะวันตกแยกกายออกจากจิตนี้ ทำให้กายถูกกระทำให้เป็นทั้งวัตถุที่รองรับและสนองความต้องการของจิต กายถูกจัดเป็นผู้กำหนด ภาพลักษณ์และพฤติกรรม กายจึงถูกปรุงแต่งอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในทางกลับกัน ปรัชญาทาง ตะวันออกโดยเฉพาะทางพุทธศาสนาแยกกายและจิตเป็นรูปและนาม นั่นก็คือขั้น 5 แต่มิได้แยกสิ่ง ทั้ง 2 นี้ขาดออกจากกันโดยสิ้นเชิง กายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้จิตบรรลุถึง พุทธะ นอกจากนี้ กายยังเป็นที่ตั้งแห่งกามราคะ สิ่งปฏิกูล ดังจะเห็นได้จากวิธีการพิจารณาภายในความคิด กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ที่มาของ ผม ขน เล็บ ฟัน ผิวน้ำเป็นเครื่องห่อหุ้มกายในที่ประกอบไปด้วยเลือด น้ำหนอง ปฏิกูลต่าง ๆ มนุษย์หลงใหลในสิ่งห่อหุ้มเหล่านี้โดยปราศจากการมองเห็นความเป็นจริงในกาย ดังที่ท่านนาคารชุนบรรยายภาพของมนุษย์ว่าเหมือน “หม้อปฏิกูลที่ได้รับการ ประดับประดา” ของเหลวต่าง ๆ ที่มาจากทวารกายล้วนเป็นของปฏิกูลที่มนุษย์รังเกียจ ถ้าบุคคล ผู้ใดให้ใคร่รู้ต่อความจริงในโลกย่อมมองกายในลักษณะเช่นนี้และลดความกำหนดราคะลงเข้าใจ สิ่งซึ่งเป็นปรมาัตว์ของสิ่งทั้งมวลได้ ในทางกลับกันปรัชญาและวัฒนธรรมตะวันตกก็มองเห็นความ เป็นปฏิกูลในการนี้เช่นกัน แต่ทัศนคติที่มีต่อความเป็นปฏิกูลนี้ต้องถูกปิด กลบเกลื่อน แต่งแต้ม ปรุงแต่งไปตามความเชื่อ ค่านิยม จากตัวอย่างของกระบวนทัศน์ทางทัศนคติคือกาย 2 ตัวอย่างที่ ข้าพเจ้านำมาเสนอเป็นมูลฐานทางความคิดสำคัญที่มีต่อการมองกายในสภาวะสังคมปัจจุบัน